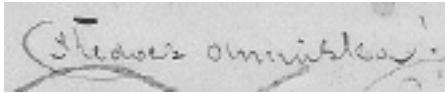

HORVÁTHY PÉTER

Kedves Annuska!

EGY MAGYAR HADITENGERÉSZ LEVELEI
NYITRAI SZERELMÉHEZ (1912 - 1913)

1. GYULA BÁCSI, AZ AGGLEGÉNY

Ezeket a megfakult, kopott sarkú képeslapokat gyerekkori öreg barátomtól, Gyula bácsitól kaptam a hatvanas évek elején. Nyitrára, az Erzsébet út 64-be „Nagys. Gérecz Annuska Úrlány”-nak címezte őket egy magyar haditengerész a dalmát tengerpartról az I. világháborút megelőző, 1913-as évben.

A régi, elszínesedett képek nem nagyon tetszettek akkoriban; a hátukra írt leveleket pedig sok évvel később kezdtem csak kislabizálgatni.

Mit tudok a szereplőkről? Az igazat megvallva, *Annuskáról*, a lapok címettjéről keveset; *ferencsről*, a haditengerészről, pedig végképp semmit. Gyula bácsiról tudom, hogy alezredes volt a horthysta hadseregben, s hogy együtt szolgáltak apámmal Szolnokon, a II. világháború előtt.

Hogyan, s pontosan mikor került Gyula bácsi a városunkba? Ezt se tudom; csak annyit, hogy Gyula bácsi az év jelentős részét a *Népköztársaság* tőköli üdülőjében töltötte: mikor ezzel, mikor azzal az ürüggyel kapták le, s utalták be, államköltségen, ama kellemes intézménybe, hol negyed-, hol fél év pihenésre. Két ki- (pontosabban be-) ruccanás közt éjjeliőrködött.

Notórius agglegény és (elejtett megjegyzéseiből ítélve) a nyitrai városi színház zsenge üdvöskéinek nagy tisztelője volt valaha. Református volt, de a katolikusokhoz, az Öreg Templomba járt misére – bár a „híradót” általában kihagyta. Naponta feljárt hozzánk; nagyokat sakkoztunk. – „Helló Boj!” – kiabált már messziről, ha meglátott az utcán.

Gyula bácsi, ha épp szabadlábon volt, a „Szíves Takács” utcájában lakott, a Hősök tere közelében. Mindig leeresztett (törött?) redőnyén kellett kopogni. Földszintes házából, melyet eltartás fejében már korábban eladott, ezt a szobát tartotta csak meg magának. Látogatót nem szívesen fogadott, – rajtam kívül mást talán be se engedett magához. Engem is csak azért, mert nagyon szeretett – bár nekem is morgott, hogy „legközelebb szóljál, mielőtt jössz!”

Szobájába lépve, megértette az ember, hogy miért: az egymáshoz tolt, régi és kopott bútorokat többszörös rétegben fedték a sokéves újságok, szakadt vagy csak gyűrött ruhadarabok. A fontosabb helyekhez: a petrofórhoz, vagy a csorba szélű lavórhoz ösvények voltak vágva az őserdőbe. Egy harmadik a bevetetlen ágyhoz vezetett.

A törött karfájú karosszék mellett, az ebédlőasztalon, Révai Nagylexikona. Négy-öt kötet felnyitva; bennük a releváns részek kicsit eltompult és elsűrűlt ceruzával aláhúzva és apró, szálkás betűkkel kommentálva a margón. Sok felkiáltójellel.

Gyula bácsi Annus Úrlány öccse volt; neve az egyik lapon is feltűnik. 1897-ben született Nyitrán. Öccsével, a magyarosított nevű Ghéczyvel(?) (akivel soha nem találkoztam, bár ő is a városban lakott), nem voltak szívélyes viszonyban. A lapokat olvasva (3.4/3 - 33. kép) kiderül, hogy év közben a fiúk nem otthon laktak; más városban járhattak iskolába.

A képeslapokat pedig abból az apropóból testálta rám Gyula bácsi, hogy akkoriban olvastam Dékány András: *Matrózok, hajók, kapitányok*-ját, és teljesen be voltam zsongva Fiumével, az Adriával, az I. világháború idejével.

1. ábra. A dalmát tengerpart a Monarchia idején.

2. FERENCZ ÉS A K-U-K KRIEGSMARINE

A levelezőlapokat *ferencz* írta alá. Róla csak annyit tudok, amennyit maga mond el önmagáról. Még azt se tudom, hogy hova valósi volt; valószínűleg nem nyitrai. De akkor honnan a kapcsolat? Talán az iskolából, a fiúkon keresztül? Adatok híján, fantáziámat kell segítségül hívnom, hogy, a lapokban elszórt szilánkokat kiegészítve, megrajzoljam *ferencz* képzeletbeli portréját.

A kapcsolat, majd levelezés kezdete homályba vész. Az első, megmaradt lap 1912 decemberében kelt, pár nappal *ferencz* pólai bevonulása után. Próbaképp megeresztett lapjára biztató választ kaphatott Annus Úrlánytól (akit úgy 18 évesnek

képelek, s aki tehát 1895 körül születhetett, akárcsak a nagymamám), mert az elkövetkező hónapok során *ferencz* levelei egyre gyakoribbak, hosszabbak, meggyengítőbbek – és elkeseredettebbek lesznek. Az egyikből (3.1, 24. kép) kiderül, hogy *ferencz* az Österreichisch–Ungarische Kriegsmarine *Spalato* nevű torpedóhajóján szolgált a pólai hadikikötőben.

2. ábra. Az S-M-S *Spalato* (1879–1920) és testvérhajója, az S-M-S *Zara* (1879–1920).

Utánanévezve, kiderül, hogy a világháború előtti években a *Spalato* már régen nem a flotta büszksége, csak egy ütött-kopott, kimustrált, majd újra szolgálatba hívott úszóroncs volt. A minket érdeklő időben testvérhajóival, az S-M-S *Sebenicóval* és az S-M-S *Zarával* előbb „tüzérségi kiegészítő feladatot” végzett, majd partmenti őrszolgálatra számúzták Pola mellé, az Istriai-félsziget legdélibb csücskénél fekvő Verudaba.¹

Egy későbbi lapján (3.6, 38. kép) *ferencz* eldicsekszik azzal, hogy, még „a 908-as anxio idején”, egyéves önkéntesi szolgálatából két hónapot a flotta egyik „modern” büszkeségén, az *Erzherzog Karl*on töltött².

1. Az S-M-S *Spalato* [S-M-S = Seiner Majestät's Schiff] a Monarchia *Zara*-osztályú torpedóhajója (őrhajója) volt. 1879-ben bocsátották vízre Trieste-ben. Vízkiszorítása 943,67 tonna, hossza 62,71 m, szélessége 8,22 m, merülése 4,01 m, maximális sebessége 23,6 km/h volt. Legénysége 135 fő. 1897. január 12-én leszerelték és a Tüzérségi Iskola kiszolgálóhajójává alakították át. 1914-től rossz állapota miatt helyi védelmi feladatokra osztották be. 1915-ben 2 db 9 cm-es és a 4 db 4,7 cm-es löveg kivételével minden ágyúját leszerelték. 1916 decemberében megjavították a kazánjait. 1918 márciusában kiserelték torpedóvető csöveit. 1920-ban Olaszország kapta meg lebontásra. A *Spalato*-ról és testvérhajóiról lásd http://hu.wikipedia.org/wiki/SMS_Spalato, <http://mateinfo.hu/Torpedoships.pdf>, <http://hu.wikipedia.org/wiki/SMSSebenico>.
2. Az S-M-S *Erzherzog Karl* az Osztrák Haditengerészet 3. Nehézdivíziójának *Erzherzog*-osztályába tartozó sorhajó volt. Triestben építették és 1903-ban bocsátották vízre; 1906-ban lépett szolgálatba. Hossza 126,4 m, szélessége 21,7 m, legnagyobb merülése 7,5 m volt. Vízkiszorítása 10,640 tonna. Legénysége 703 fő + 37 tiszt. Két hajócsavar hajtotta, maximális sebessége 38 km/ó volt. Páncélatának vastagsága 240-55 mm közt változott. Négy, 24 centi átmérőjű ágyúját védő két ágyútornyát elektromos úton mozgatták. Másodlagos fegyverzete 4-4 19 centis oldal-ágyú volt. Légvédelmi és torpedó-naszád elleni ágyúit valamint torpedó-kilövő nyílásait is voltak. A „Károly Főherceg” részt vett ugyan az I. világháború adriai hadműveleteiben, de – 1914 kivételével, amikor Brindisi-ig jutott – főleg a pólai kikötőben vesztegelt. Részt vett Ancona 1915-ös bombázásában, majd, 1918 febr. 1-3. között, a cattaroi matrózlázadás leverésében. Ugyanezen év júniusában részt vett Horthy Miklós tengernagy otrantói kitörési kísérletében, de mikor a Szent István csatahajót egy olasz torpedó-naszád elsüllyesztette (12. kép), Horthy a flottát Pólába rendelte vissza.

3. ábra. Az S-M-S Erzherzog Karl (1903–1920).

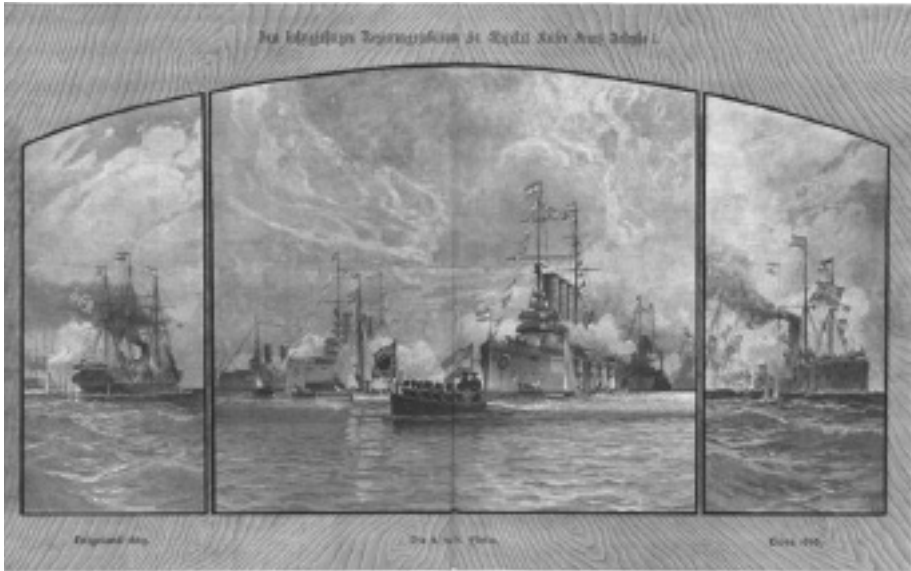
Az „egyéves önkéntes szolgálat” érettségizetteknek volt fönntartva; sokan azért jelentkeztek, hogy további polgári életüket ne zavarja majd meg a sokkal hosszabb sorkatonai szolgálat (l. (4. kép). S valóban; ferencz írása gondos, kicsit szálkás, hátrafelé dűlő betűi rendezettek; fogalmazása tanult emberre vall. A századforduló valamelyik jó egyházi gimnáziumába járhatott, mielőtt bevonult egyéves önkéntes szolgálatra. Eszerint, ferenczünk úgy 1890 táján születhetett.

4. ábra. A három éves haditengerészi szolgálat – optimista nézőpontból. A "csúcs" persze a Viribus Unitis.

Hogy mit csinált *ferencz* leszerelés után, azt csak találgatni tudom. Egy későbbi levelében (3.10/2 – 45. kép) arról panaszkodik, hogy „ápr. 1-től nem fizeti a gyár” – eszerint tehát, gyárban dolgozott volna? De akárhol is próbálkozott *ferencz* a civil életben, számítása nem vált be. Öt évvel önkéntesi szolgálata után, 1912 decemberében, újra behívták a Monarchia haditengerészetéhez „egy rövid továbbképzésre” – mint azt ő jámbor módon hitte...

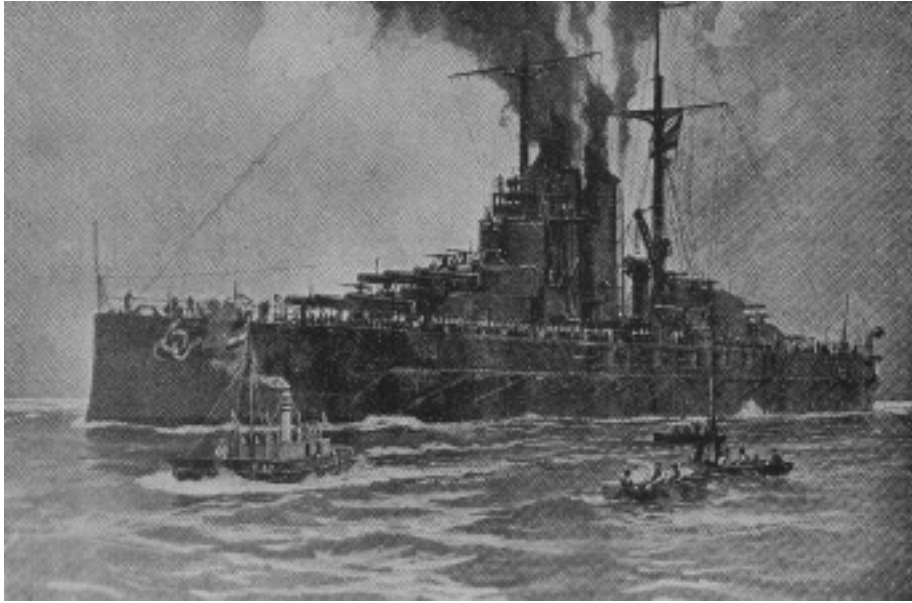
Amit *ferencz* nem láthatott át, az a világháborúba való megállíthatatlan sodródás, és az azt megelőző évek fokozódó fegyverkezési versenye volt. A Monarchia is erőltetett menetben, egyre-másra bocsájtotta vízre a legyőzhetetlennek hitt acélkolosszusokat (5. kép).

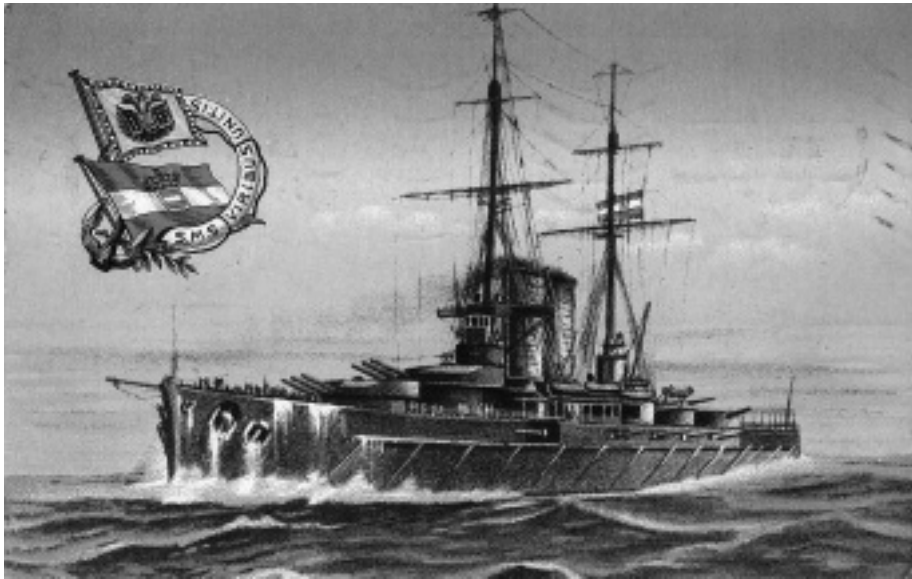
5. ábra. Tegetthoff admirális lissai győzelme óta a Monarchia fokozott hangsúlyt fektetett a haditengerészet fejlesztésére, mint azt az Oesterreichs Illustrierte Zeitung 1908-as "császári emlékszáma" is jelezte.

A „Főherceg-osztályt” előbb a „Radetzky osztályra”, majd még nagyobbra cserélték. Ekkor épültek a tipikusan 1000 fő feletti legénységű, 150 m hosszú, 20 000 tonnás „Tegetthoff-osztály” hajói, s legelőször is a flotta szemefénye, a Ferenc „Jóska” jelmondatát, sőt talán egész uralkodói filozófiáját magába tömörítő *Viribus Unitis* [”Egyesült Erővel”] (1911) (6., 7. és 10. kép), majd, gyors egymásutánban, a Tegetthoff (1912) (8. kép), a Prinz Eugen (1912 – 14. kép) és végül a „magyar” Szent István (1915) – melyek viszont mind-mind gyászosabb sorsra ítéltettek, mint az ártalmatlan Spalato. (9-10-11), (12-13-14-15). képek)³. Cinikusan azt mondhatnánk (utólag): szerencsés volt, aki S-M-S Spalato-szerű roncsosn szolgált: azt senki nem akarta elsüllyeszteni...

3. Az olasz flottát Lissánál legyőző Tegetthoff admirálisról elnevezett csatahajót a világháború után az olaszok kapták meg. Efelőtti örömeiket azzal is tetézhették, hogy a kiszuperált hajót célként használták lőgyakorlatokon (akárcsak a *Prinz Eugen*-t franciák, l. 14. kép), majd 1924-ben szétvágták. A Tegetthoff horgonya – mint egy vadásztrófea – ma is Rómában, az Olasz Tengerészeti Minisztérium előtt díszelg (15. kép).

6. ábra. A Viribus Unitis, az első osztrák–magyar csatahajó (1911–1918).

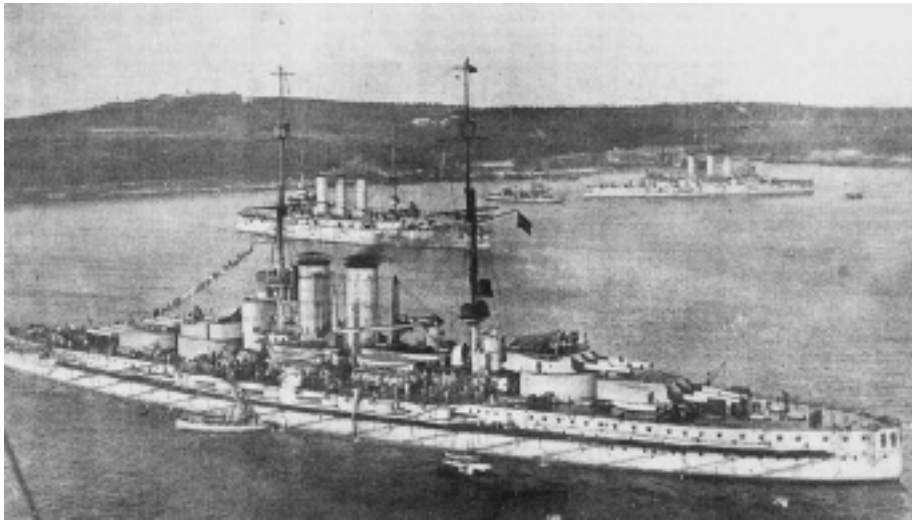
7. ábra. A legyőzhetetlennek hitt, legendás Viribus Unitis, a k.u.k. Kriegsmarine szemefénye.

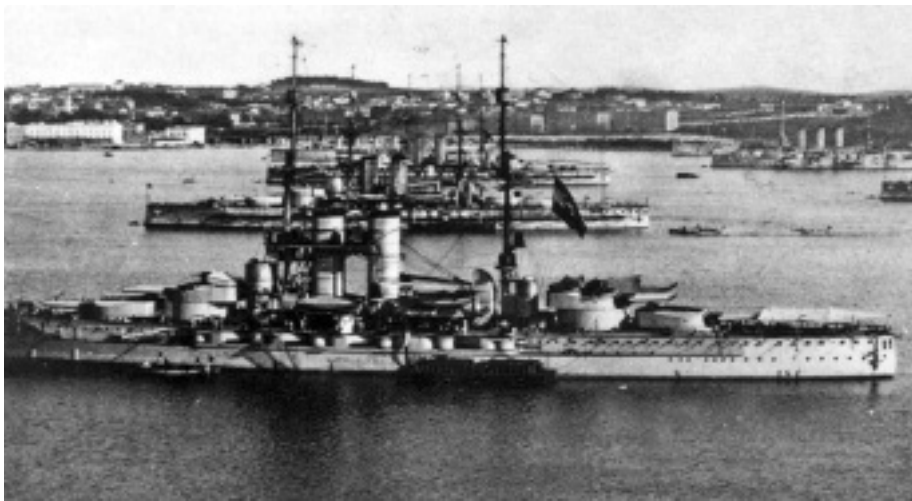
8. ábra. Az S-M-S Tegetthoff (1912).

9. ábra. A flotta tengeri hadgyakorlata. [1]

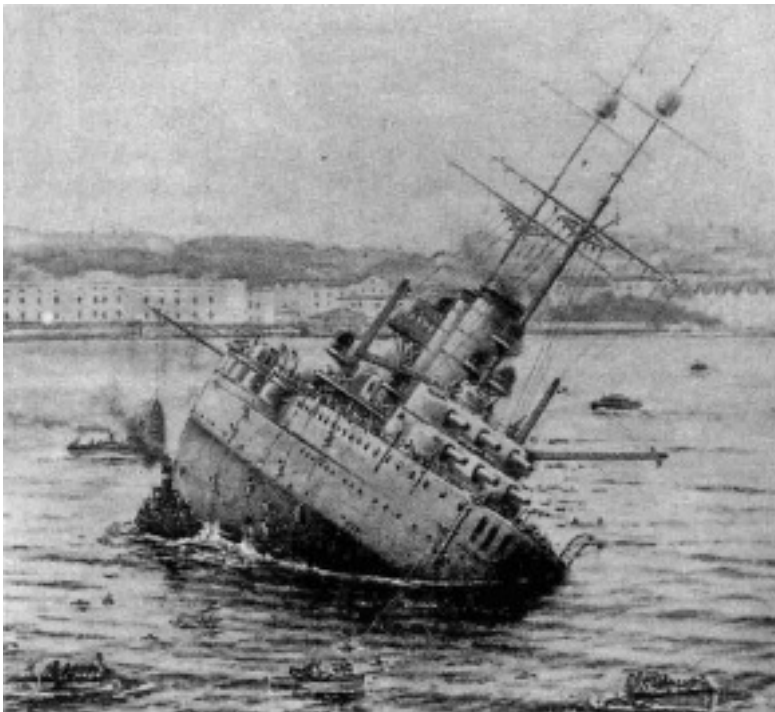
10. ábra. A Viribus Unitis a polai kikötőben.

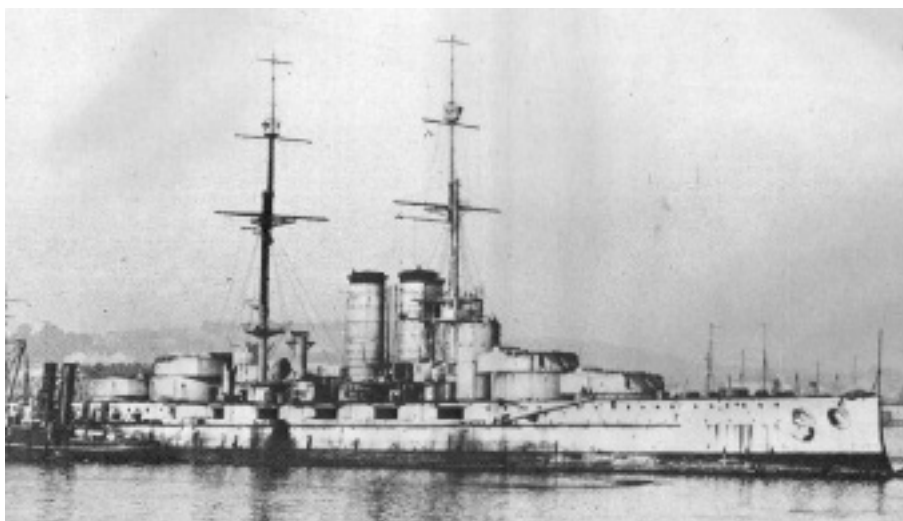
11. ábra. A Monarchia csatahajói Polában [2]

12. ábra. 1918. június 10-én egy olasz MAS torpedónaszád elsüllyesztette az egyetlen magyar csatahajót, az Otranto felé tartó Szent Istvánt. A legénység nagy része megmenekült, de 89-en mégis odavesztek.

13. ábra. A Viribus Unitist az akkor már a Szlovének, Horvátok és Szerbek Államának fennhatósága alá tartozó polai hadikikötőbe behatolt olasz békaember-különítmény süllyesztette el 1918. nov. 1-jén.

14. ábra. A franciák által lövészet célpontként használt s elsüllyesztett Prinz Eugen.

15. ábra. Az S-M-S Tegetthoff horgonya Rómában, az Olasz Tengerészeti Minisztérium előtt.

De hát ferenczünknek minderről fogalma se lehetett akkor még, a Boldog Békeidőben: decemberi 7-i lapján (3.1/2 - 22. kép) még arról ábrándozik, hogy „talán már nemsokára haza bocsátanak minket innen, a búbánat hazájából”.

Az S-M-S *Erzherzog Karl*-lal való összevetés is magyarázhatja ferenczünk kétségbeesést súroló elkeseredését: míg az „anexio évében” Pólától le egészen Cattaróig, az egész „osztrák” tengerpartot végighajózták, – ami (a szolgálat nehézsége ellenére) szinte kalandnak tűnhetett a frissen érettségizettnek – most egy lerobbant, alig-mozgásképes, rozsdáette őrhajón kellett szolgálnia az isztriai tengerpart mentén, ahol reggeltől estig és estétől reggelig, semmi, de az égvilágon semmi említésre méltó esemény nem történik – „hacsak, a rettenetes viharok nem”, mint panasolja (3.4/4).

Hát ami a viharokat illeti: nem hiába raknak ki köteleket és láncokat Triesztben, ha rákezd a Bóra! „*la Bora nasce a Segna, si sposa a Fiume e muore a Trieste*” [a Bora Zenggben születik, Fiumében házasodik és Trieste-ben hal meg] tartja a trieszti mondás... Vagy másik változatban: „*la Bora nassi in Dalmazia, la se scadena a Trieste e la mori a Venessia*” [A Bóra Dalmáciában születik, Triesztben tumbol és Velencében hal meg].

ferencz az Újévet is a hajón tölti; a kínjában-optimista képeslapokat (3.21,2 – 50. kép), vele együtt szolgáló sorstársai is aláírják. Fokozódó elkeseredésében Annuska levelei nyújtanak csak vigaszt; nagyon várja őket (3.3/1,2). Márc. 1-jén keltezett lapja (3.4/1) szerint, panaszára biztató választ kaphatott – legalábbis, ő úgy értette... De rövidesen újra az elkeseredés vesz erőt *ferenczen*: „Immár 4dik hónapjába lépünk hogy itt vagyunk, – ellopva tétlenül és haszontalanul egy negyed év...” Hinni pedig csak akkor lehet, ha már a vonaton ülve feledjük el e rettenetes helyet, ahová oly sok kínos emlék fűz” – kesereg újra már másnap (3.4/2).

Március közepén, optimistább hírek kapnak lábra: „talán már nemsokára minket is hazabocsátanak innen. Mint jobban tartja magát itten a hír s úgy látszik valóban van valami alapja a dolognak” – bizakodik. ”Még ma gondolni is hihetetlen hogy 3 havi rabság után talán talán szabadok leszünk s gondolataink szívünk után szabadon repülhetünk oda, oda!”

A tavasz közeledtével, *ferencz* egyre inkább hisz a csodában: – „Pár nap múlva immár húsvéthoz közelgünk s ha addig sem válik valóra e hír – úgy kedves Annuska

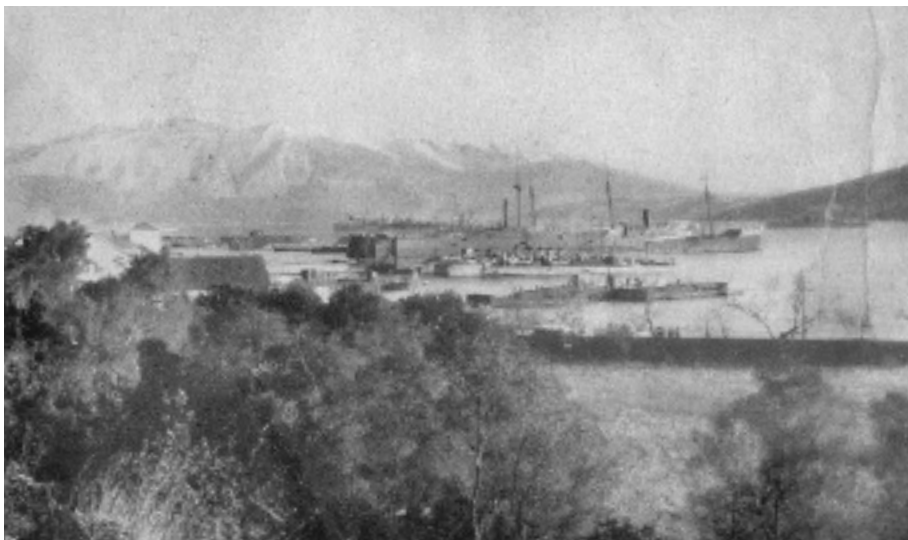
16. ábra. Magyar haditengerészek emléktáblája

kapitányomnál valóban meg kell a lépéseket tenni, – hiszen ki öntözi meg a falu végieket?”

Lelkesedésében az „Erzherzog Karl”-lal tett, korábbi újtjáról mesél, amikor egészen a Cattarói „*bocche*”-ig mentek le a part mentén. „Óriási magas hegyek aljában húzozkodik meg e tengerparti kis város Cattaro – míg a város osztrák terület – addig a hegyek fenn már Montenegróhoz tartoznak, – honnan rémesen bámulnak le a városra a montenegrói vár erődítmények ágyúí.”

17. ábra. Európa legdélibb fjordja, a Bocche di Cattaro.

18. ábra. Osztrák–magyar hadihajók a cattarói kikötőben. (Háttérben a Lovcsen).

A cattarói öböl (17-18. kép) – a Monarchia legdélibb hadikikötője (főként tengeralattjáró-támaszpontja) volt.

S *ferencz* jól látta: röviddel később, sok bajt okoztak azok az ágyúk a Monarchia csapatainak! Mert az 1600-1700 méter magas Lovcsen ágyúi már a hadüzenet napján, augusztus 8-án megtámadták a Monarchia cattarói öbölben állomásozó hajóit. Több hétig tartó tüzérségi párbaj kezdődött. Szeptemberben három modernebb hadihajó: a *Monarch*, a *Wien* és a *Budapest* érkezett Pólából⁴, ami a Monarchia erőinek javára látszott billenteni a mérleget. Csakhogy időközben a franciáknak sikerült tovább erősíteniük a Lovcsen tüzérségét! De október 21-én megérkezett Pólából a *Radetzky*, 30,5- és 24 centis ágyúival⁵; október 26-án reggelre a francia és montenegrói ágyúk elhallgattak s a franciák visszavonták megmaradt erőiket.

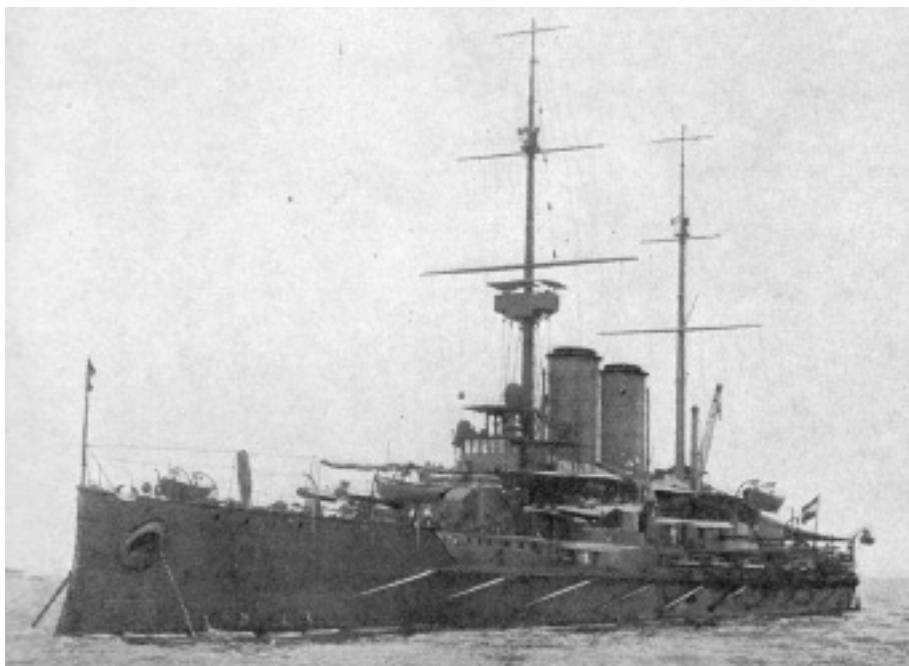

19. ábra. Az 1898-ban szolgálatba lépett S-M-S Budapest.

4. Az S-M-S *Budapest* az Osztrák–Magyar Monarchia Monarch-osztályú partvédő pánccelosa volt. Testvérhajói az SMS *Monarch* és az S-M-S *Wien*. Az S-M-S *Budapestet* 1898-ban vette át a Haditengerészet. Hossza 99,22 m, szélessége 17 m, merülése 6,66 m, vízkiszorítása 5878 tonna volt. Sebessége 17,8 csomó. Fő fegyverzete 4 db 24 centis ágyú volt. Legénysége 441 fő. 1913. március 10-től a fiumei Haditengerész Tiszti Akadémia kiképzőhajója volt. 1920-ban Nagy-Britanniának ítélték és Olaszországban bontották szét. l. http://hu.wikipedia.org/wiki/SMS_Budapest.
5. Az 1911-ben épült S-M-S *Radetzky*, testvérhajóival, a *Ferenc Ferdinánd Főherceggel* és a *Zrinyivel*, a Monarchia utolsó csatahajó-előtti hadihajói voltak. Vízkiszorítása 14,500 tonna, hossza 139 méter, sebessége 20 csomó (37 km/ó) volt. Fő fegyverzete 4 db 30,5 centis és 8 db 24 centis ágyú volt. Legénysége és tisztikara 890 fő. A cattarói öböl fölötti Lovcsen-hegyi tüzérség megsemmisítésével döntő szerepet játszott a Montenegro elleni háború megnyerésében. A háború végén a horvát-szlóven-szerb tengerészek megpróbálták megadni magukat az amerikaiaknak, de az *Entente* ezt nem ismerte el, és a *Radetzkyt* és a *Zrinyit* végül az olaszok kapták meg és bontották szét.

20. ábra. Mikor még vidám volt az egyéves önkéntesek élete (a) Budapesten...

21. ábra. Az S-M-S Radetzky.

1916. január elején a Monarchia erői – újra az *S-M-S Budapest* támogatásával – gyalogos támadást intéztek a Lovcsen erődítményei ellen, melyeket január 10-én el is foglaltak. Két nap múlva Montenegro fegyverszünetet kért.

De 1913 tavaszán még mindez a jövő zenéje volt, s ferencz a közelgő szabadulásról álmodozik: – „Mind kedvezőbb hírek jönnek napról napra a leszerelésre vonatkozólag, sokáig már nem késhetik. – ha húsvétra hazabocsátának. Istenem rágondolni sem merek.”

A híresztelések *részben* igaznak bizonyulnak: Húsvétra hazaengedik – de leszerelésről szó sincs! Egy rövid látogatásra mehet csak, melynek nagy részét elviszi az utazás. Pedig szegény, mennyire remélte, mennyire hitte, hogy vége a rémálomnak!

Vajon hogy sikerült a várva-várt húsvéti locsolkodás? Újra, csak találgatni tudom. Március 26-án már Budapestről ír, a visszaút közben: visszaküldi a véletlenül nála maradt kulcsokat...

Utolsó, Annuskához címzett lapját március 29-én keltezi *ferencz*. Ekkor döbben csak rá, hogy a „bűbánat hazájába” tett kényszer-kirándulása a remélnél jóval tovább fog tartani: – „Hosszas és fáradtságos út után végre megérkeztem, hogy ismét ki tudja mily hosszú ideig megkezdődjék a rabság.” Lehet, hogy csak véletlen egybeesés, de mindez a *Rab* szigetét ábrázoló lapon (3.10/1 - 44. kép) íródott... És ha még sejtette volna, hogy mi jön majd, alig egy év múlva!!!

3. FERENCZ KÉPESLAPJAI

3.1. Pola - 7.XII.12
(hiányzik)

Ragusa. Gundulic Platz. 20. kép

-2-

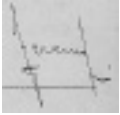
tartja bennünk a lelket – hogy talán már nemsokára haza bocsátanak minket innen a bűbánat hazájából. Czimemet megírtam a múltkori lapon és ha engedi ideje írjon kedves Annuska valami jó újságot hogy mint vannak kedves szülei, testvérei – év végére mikor mennek haza a fiúk – milyen irígykedve gondolok reájuk! –

22. ábra. Ragusa. Gundulic tér

Perasto nelle Bocche di Cattaro. 23. kép.

-3 [... ?] de azért nekünk sincs olyan rossz dolgunk s vígasztaljuk egymást hogy lessz ez még rosszabbul is. Mit csinál az Irénke⁶, – adós nekem hosszú levéllel ! – Várom újsággal telt hosszú levelét. Czimem : F - a k - u - k Kriegsmarine Pola S-M-S Spalato /: S-M-S Spalato = hajóneve :/ – Üdvözlöm k. szüleit testvéreit Manyokomnak (?) küldöm azt amit rendesen. Isten vele – kezeit csókolja

3.2. Pola - 1.1.13
Abbazia. 25. kép.
(sok aláírás)

Spalato dal campanile. Split za Zvonika. 27. kép. (sok aláírás)

25. ábra. Abbázia, a Monarchia divatos Adria-parti fürdőhelye.

6. Gyula bácsi 1951-es önéletrajza (57. kép) szerint: „Húgom Irén özv. Vermes Jenőné. Férje volt miniszteri tanácsos † 1941.”

26. ábra. Split. A harangtoronyból nézve.

27. ábra. Abbazia, a déli strand pálmásora. Abbázia, Slatina promenád.

3.3. Pola - 4.II.13

Split. Spalato Prospettiva meridionale del Palazzo di Diocleziano. 28. kép.

Pola 913 febr. 4.

Kedves Annuska !

Múlt hó 3-i keltezett kedves levelét ma vettem. Mint írja Annuska ezt megelőzte egy a múlt hó 27. küldött mit én még nem kaptam meg! Úgy látszik, téves kezelés következtében a szárazföldi kaszárnyába, az önkéntesek ügyeit intéző századhoz vitték /ép mint egy előbbi levelét:/ s majd pár hét után fog kezembe jutni •/•

28. ábra. Split. Diocletianus palotája délről.

Fiume. 29. kép.

- 2 -így kezelik látja kedves Annuska a mi leveleinket, – mit oly nagyon várunk. Hogy számba tudhassuk (?) megkapjuk e vajon egy másnak küldötteket, – szinte praktikusnak gondolnám ha hivatkoznánk minden levélben a legutoljára küldött dátumára. Felhasználva ezt mindjárt a gyakor latban – azt hiszem kedves Annuska – vette e febr. 2 keltezett s Pola várost feltüntető...⁷

3.4. Pola - 1.III.13

1. Budva – Budua. Dalmacija. 1. kép.

Pola 913. Márc. 2. Kedves Annuska!

Bármennyire is igyekszem mégse sikerül pontosabbnak lennem leveleimmel mint kedves Maga – min dig megelőz kedves soraival. – vettem úgy a – 26 - n mint azelőtt keltezett k. levelét és benne a kis közleményt, – *s ha igaz lenne ha valóra válna ez amiről mi csak álmodozni merünk*, – hiszen még erre gondolni se merek!!

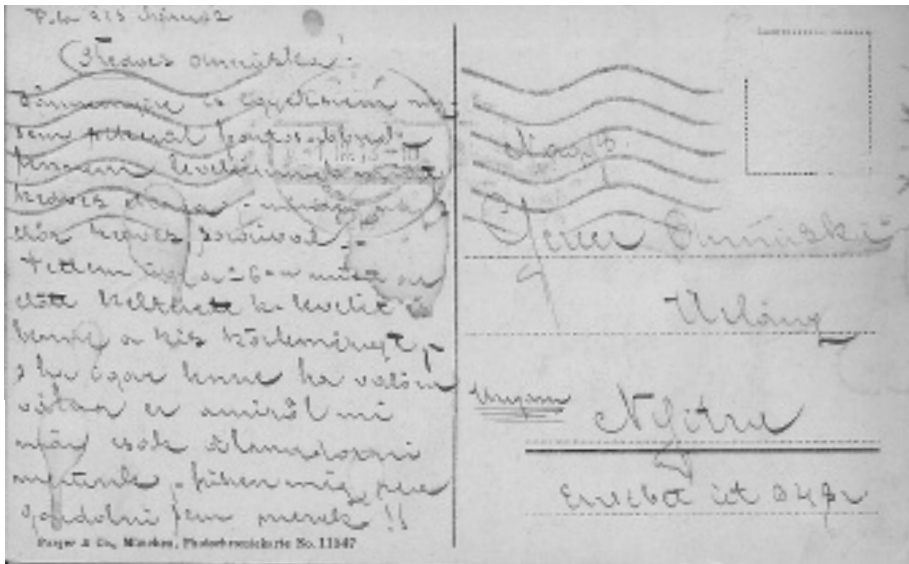
7. A lap nem maradt fönn.

29. ábra. Fiume.

30. ábra. Budva - Budua. Dalmacia.

31. ábra. „... ha valóra válna, amiről csak álmodozni merünk...” (30. kép).

2. Gruz – Halbinsel Gravosa mit Lapad. 32. kép.

-2 Immár 4dik hónapjába lépünk hogy itt vagyunk, – ellopva tétlenül és haszontalanul egy negyed év – még rá gondolni is rettenetes. Hidje el kedves Annuska – nem csoda ha elfásultan s hidegen fogadunk minden ilyen hírt, – hisz már örvendeni se tudunk mint az a rab kit megtört a börtön. Hinni pedig itt csak akkor lehet, ha már a vonaton ülve feledjük el e rettenetes helyet ahová oly sok kínos emlék fűz –

32. ábra. Gruz - Gravosa.

3. Split. Stara Obala. Spalato. Riva vecchia. 33. kép.

(3) De azért talán másképp is lesz ez valamikor! Küldöm e tengerpart melléki városképet ahol mindenütt jártam már. Ma kaptam Gyulától is levelet melyben Mariska kisaszonnyt is megsiratja⁸. Mi újság kedves Annuska ? Itt nállunk semmi, – hacsak a rettenetes viharok nem. – Irénnek is megkaptam levelét, – hihetetlen gyorsan!! Közelebről hosszasan levélben, addig is remélem hogy tán még is lesz valami hazabocsátásunkba [?] "Üdvözlöm és kívánok k. szüleinek - [... ?] Menyeknek [... ? ... ? ... isten ?] vele kézcsók

33. ábra. Split, a régi rakpart.

3.5. Pola - 6.III.13

1. (hiányzik)

2. Lussingrande - Hafen. 34. kép.

nem természetben :] mert a mint azt örvendetesen halljuk – talán már nemsokára minket is hazabocsátanak innen. Mint jobban tartja magát itten a hír s úglátszik valóban van valami alapja a dolognak. – Ha igaz lesz, s nem csapódunk be mint már annyiszor – úgy [d ... ?] vasból és páncélból van hajónk – de igen •/•

8. Az ifjú Gyula tehát már 16 éves korában a női nem nagy hódolója volt ...

34. ábra. Lussingrande – kikötő.

3. Sebenico – Sibenik. Kerka. 35. kép.
jókedvünkbe mégis ki rúgjuk az oldalát. Még ma gondolni is hihetetlen hogy 3 havi rabság után talán talán szabadok is leszünk s gondolataink szívünk után szabadon repülhetünk oda oda. Örvedetes hírt akartam evvel írni kedves Annuska ha nem vállik valóra úgy Isten bizony nem én vagyok a hibás, – elhiszi ugye nekem? •/•

35. ábra. Sebenico.

4. Rovigno. 36. kép.

Pár nap múlva immár húsvéhoz közelgünk s ha addig sem válik valóra e hír – úgy kedves Annuska kapitányomnál valóban meg kell a lépéseket tenni, – hisz ki öntözi meg a falu végieket? Ennyi kedves emlék Jobb ha rá sem gondolok annál rosszabbul esik az. Hogy vannak – mi újság k. Annuska, a fiúk húsvétra hazamennek? A remélt viszontlátásig is /?/ üdv k. mindnyájukat – kezét csókolja
ferencz

36. ábra. Rovigno.

3.6. Pola - 14.III.13

Kotor – Cattaro. 37. kép.

Pola 913 Márc. 14

A napokban küldött hosszúlevelem megkapta úgy e? kedves válaszát megelőzőm lapjaimmal mik azoknak [?] képe – hol 908 évi anexio idején, – mikoris tényleges önkéntesi évemet szolgáltam – 2 hónapig voltam az s.m.s. Erzherzog Karl nevű hajóval •/•

37. ábra. Kotor – Cattaro

2. Dubrovnik, Lokrum. Vrt poma Ragusa, Lacroma. Palmengarten (40. kép).
költözködni. Ily körülmények miatt többet ér e szép helynél még Nyitrán s a falu végén is úgy e kedves Annuska? Mind kedvezőbb hírek jönnek napról napra a leszerelésre vonatkozólag, sokáig már nem késhetik. – ha húsvétra hazabocsátának. Istenem reá gondolni sem merek. Közelebről talán már többet írhatok [:vagy mondhatok:] de ez utóbbit csak a magam vigasztalására írom. Addigis kezét csókolja ferencz

40. ábra. Dubrovnik – Ragusa. Pálmakert.

41. ábra. Pola – Brioni. Római romok.

3.8. ?

Pola – Brioni. Ruine Romane – Römische Ruinen. 41. kép.

Nagyon elvagyok foglalva, mert holnap este vagy holnapután utazom [...] hétre [?].

Majd onnan levélben bővebben. Addigis üdv mindig.

Kézcsk - ...

3.9. Bp. 913 Márcz. 26

1. Pola – Brioni. Ruine Romane – Römische Ruinen. 42. kép.

Kedves Annuska !

Lapommal egyidejűleg adtam fel postán a véletlenül magamnál felejtett szoba kulcsokat... Bocssásanak meg, hogy ezek elhozásával valószínűleg igen nagy •/•

42. ábra. Pola – Brioni. Római romok.

Pola – Brioni. 43. kép.

kellemetlenséget okoztam de megtörtént – mit tegyünk. Különben szerencsésen megérkeztünk, a hosszúbajuszú Karcsi (?) huszár kalandjaival egészen jól ütöttük el a másképp oly unalmas út egy részét. •/•

3.10. Pola 913 Márcz. 29

1. Arbe-Rab. 44. kép.

Kedves Annuska !

Hosszas és fáradtságos út után végre megérkeztem hogy ismét kitudja mily hosszú ideig megkezdődjék a rabság.

Immár teljesen fásultan vetem magam alá e rettene

43. ábra. Pola – Brioni.

44. ábra. Arbe – Rab

2. Zara dal campanile. 45. kép.

[...] tes életnek mit még rettenetesebbé tesz az a körülmény hogy a gyár is ápr. 1-től beszünteti a fizetést.

Nade ez még a kisebbik baj !

Nagyon kivagyok merülve azért majd legközelebb bővebben írok. Kezét csókolja ferencz

45. ábra. Zára a harangtoronyból.

3.II. ?

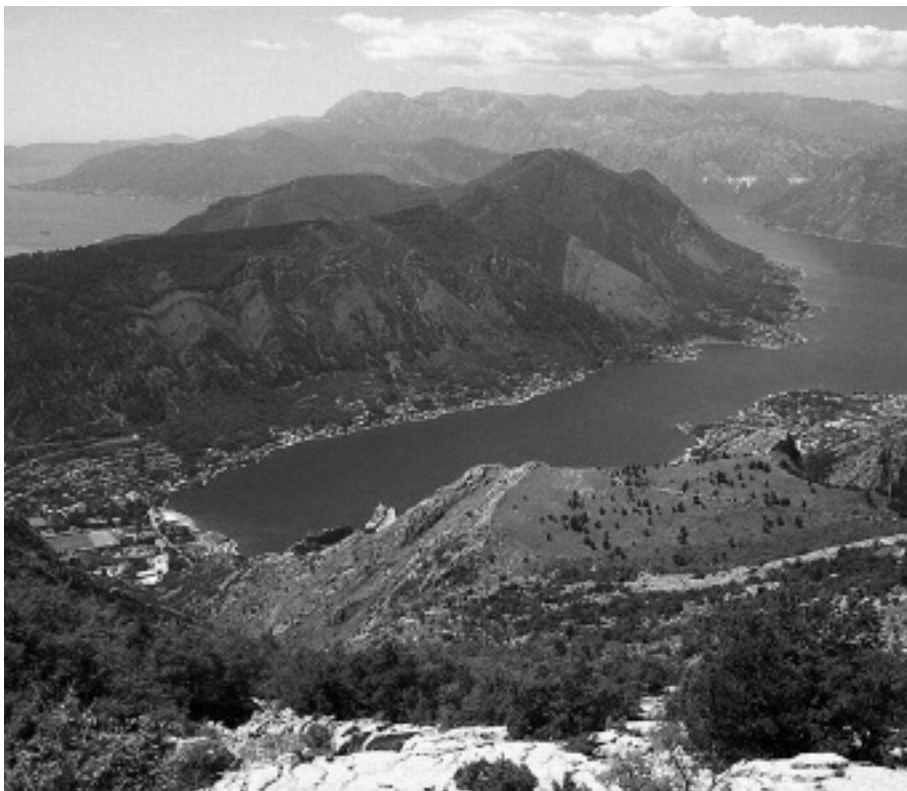
Trieste. 46. kép.

...montenegroi határra - mi egy ideig még elmarad. Vigasztalását nagyon köszönöm,
- hidje el k. Annuska gondolkozni sem tudok s nem is merek sorsom felett - ugyis
hiába mindenbe bele kell törödni.

Levélben bővebben, - k. mindannyijukat üdvözlöm. kézcsók ferencz

46. ábra. Trieste.

47. ábra. A Boka kotorska, ma.

4. EPILÓGUS: AZ I. VILÁGHÁBORÚBAN (ÉS AZUTÁN)

1913. áprilisa után ferencz nem írt több lapot – vagy legalábbis, több nem maradt rám. Mi történhetett vele? Szerettem volna azt hinni, hogy rövidesen leszerelték, hogy Nyitrára utazott, aholis egybekeltek Annuskával, sok gyerekük lett és boldogan éltek, míg meg nem haltak – de a valóság, mint tudjuk, nagyon másképpen alakult.

Előszöris, legutolsó megmaradt lapjának teljes kétségbeesést tükröző sorai még az öngyilkosságot se zárják ki. De ha ezt mégis elkerülte, akkor... Gavrilo Princip sarajevói revolvergolyója ugyan még egy teljes évet váratott magára, de 1913 nyarára világossá válhatott a Monarchia politikai- és hadvezetése számára, hogy lőporoshordón ülnek, és a Nagy Háború kitörése elkerülhetetlen. Nem valószínű, hogy a jól kiképzett és tapasztalt ferenczet leszerelte volna a *Kriegsmarine* – hiszen mindenkire szükség volt a hajókon!

Vagy ha, csodával határos módon, mégis leszerelték, hát nem sokáig élhette boldog civil életét: legkésőbb a 1914. júliusi mozgósítás alkalmával, újra bezsupolták.

48. ábra. „Török” nők Sarajevóban.

S vajon hová kerülhetett, ha így történt? Remélem, hogy újra az S-M-S Spalato vendégszerető karjai ölelték magukhoz, hiszen ott csak az unalom és semmittevés ölte... De ha nem volt szerencséje, akkor a fiumei „magyar” hajógyárban épült, „magyar” Szent Istvánra is helyezhették, mely, mint láttuk, oly szomorú véget ért 1918-ban, Horthy Admirális félresikerült otrantói kitörési kísérlete során.

49. ábra. A Viribus Unitis legénysége 1917 Húsvétján. Hazautazásról, locsolásról nem is álmodhattak akkorra már.

50. ábra. „...az utolsó háborús karácsony...”

Az 1912/13 szilveszteri képeslap aláírói közül többeket sikerült beazonosítani a magyar származású haditengerészek több, mint 6600 nevet tartalmazó névsora [3]:

Angel [Rudolf Asp. f.d.t. Mar.Dienst]
 Brooser [Jenő Fähnrich Seebaon]
 Dénes Ka[roly Maschinenbaueleve]
 Gruber [Carl Seekadett]
 Elekes Ernő (?) [Franz Aspirant f.d.t. Marinedienst]
 Haidegger [Ernő Maschinenbaueleve]
 Kovács Andor [Aspirant f.d.t. Marinedienst]
 Ledács Kiss Aladár [Maschinenbaueleve]
 Madarász Endre
 Siegmund [József Seefähnrich]
 Szalay ? [Ernő Fähnrich i.d.Res.]
 Szuchy ??? Arpád
 Gyöm[öre]i (?) [Rudolf Masch.Bau-u.Betr. Eleve]
 Tobak (?) József

Csak ferencz azonosítása nem sikerült, ugyanis ő ... csak egy nagy „f” betűvel írta alá magát, mint azt hosszú keresgéléssel kibogáztam az aláírások dzsungeléből.

51. ábra. 1912/13 Szilveszterét együtt ünneplő tengerészek aláírásai.

Gyula bácsiról tudtam, hogy, öccsével együtt „Csonka-Magyarországra” jöttek valamikor az I. világháború utáni zűrzavarban, – akárcsak apám, aki 10 évesen Nagymihályból előbb a Mária-Valéria Telep vasúti vagonjába, majd Kőszegre, a „határszéli iskolába” került. Ahonnanis a hűvösvölgyi Bocskai Főreálba, majd, a Ludovika Akadémia elvégzése után, Szolnokra vezetett az útja.

A HIM-től kapott dokumentumokból (52. kp) tudtam meg egyet s mászt Gyula bácsiról:

Elemi iskoláit és a gimnázium alsó négy osztályát szülővárosában, Nyitrán végezte, de 1910-ben – valószínűleg apja, volt „honv. nyilvántartó főmester” döntése alapján – a Nagyvárad-i Honvéd Hadapród Iskolában folytatta középiskolai tanulmányait. Jó iskola lehetett: Gyula bácsi alapos műveltségről tett bizonyosságot. Latinul is tudott (csak a matekkal állt kissé hadilábon, mint emlegette).*

Alig tört ki a háború, bevonult... Egyéves Önkéntesnek! 1914. október 15-én avatták zászlóssá a besztercebányai m. kir. 16. gyalogezrednél. István bátyja, maga is hivatásos hadnagy, ugyanezen a napon került a 13. honvéd gyalogezredhez.

2

Gérecz Gyula,
Esztergom, Imperantó u. 20.
Nyitra 1897. Gúnya Telekessé.
Önéletrajz.

Születtem: Nyitrán, 1897. évi április hó 27-én.
Nyitrán végeztem 4 elemi és 4 gimnáziumot 1910-ben.
1910-1914. október 15-éig a Nagyvárad-i honvéd had-
apródi iskolát végeztem. 1914. október 15-én avattak
parólóssá a m. kir. 16. honv. gyal. ezredhez, Besztercebányán.
1914. december 8-án megkezdtem a Krakó melletti
harokban, a 16. honv. gyal. ezr. kötelékében mint 1/5. mt.
4. n. honv. parancsnoka.

1914. december-től 1915. októberig sebesült és beteg,
kórházban és házi ápolásban. 1915. októbertől 1916. febru-
árig Besztercebányán a 16. honv. pótló-ml. 16. és kiképző-
tő t. mt. 1916. februártól, 1916. június 2-áig orosz harci-
területen a 16. honv. gyal. ezrednél a 10/2. mt. parancsnoka.
1916. június 2-án orosz fogságba estem. 1918. májusig
Orosz fogságban Kischinij - Krugorodban, jelenleg Zarkij.
1918. júliustól 1918. október hó végéig Besztercebányán
a 16. honv. pótló-ml. 16. és kiképző t. mt. 1918. decem-
berében a februári harcokban vettem részt, mint ml.
pl. 1918. decembertől 1919. január végéig a 16. honv.
pótló-ml. 1919. februártól 1919. augusztusig Nyitrán
szülői házában és internálva Tescoventűtben és

52. ábra Gérecz Gyula önéletrajza (1951)

* HM Hadtörténeti Múzeum és Levéltár, Katonai anyakönyvi lapok 626/1897 (Gérecz Gyula alezredes).
Jelzet HL AKVI 626/1897.

53. ábra. A 16-os Besztercebányai gyalogezred katonái.*

54. ábra. A Besztercebányai 16-os Honvéd Gyalogezred kitüntettjei 1915 őszén.
Talán (a 18 éves Gyula „bácsi” is köztük volt).**

* <http://z.bp.blogspot.com/-8vRKZ{SLPM/UpzzbYTb6pl/AAAAAAB5Q/C8ajrp9uM54/s1600/9.jpg>

** [http://tortenelemportal.hu/2012/02/besztercebanyai-honvedek-a-limanovai-utkozetben/;](http://tortenelemportal.hu/2012/02/besztercebanyai-honvedek-a-limanovai-utkozetben/)

<http://tortenelemportal.hu/2011/12/limanova---magyar-gyozelem/>

A 16-osokat még 14 őszén az észak-keleti frontra vezényelték a betörő orosz hadsereg megállítására. Az elkeseredett harcok – télen a Kárpátokban! – nagy veszteséggel jártak, melyek során maga az ezredparancsnok is elesett [4]. Gyula bácsi részt vett a Krakko melletti harcokban, aholis 1914. december 8-án súlyosan megsebesült. 14 decemberétől 15 októberéig kórházban ápolták, majd otthon lábadozott. Közben 15 május elsején – 18 évesen – hadnaggyá lép elő.

13
76a

K. Ung. Honvéd Infanterie Regiment Nr. 16.
 Nr. Res. Nr. 100/IV. 20-
 Im. 1914. 86480

Belohnungsantrag.

1	Charge	Leutnant/Aktiv/
2	Vor- und Zuname	Gyula Gérecz
3	Standort	Honv. Inf. Reg. Nr. 16.
4	Dienststellung	Komp. Komd.
5	Personalnoten	ausg. 18./VIII. 1914.
6	Aktien (Waffenbesitz, Dienstleistung usw.) bei Ausgabe von Geld und Zeit	In Anerkennung tapferen Verhaltens vor dem Feinde. Nach dem ersten Male als Zugführer. In den Kämpfen des Regimentes an den 22., den Angriffen bei Radnik und Niska. Teil. Günstiglich der USFechte bei Zagorice nahm er in allen Stufen in der vordersten Linie bis zu seiner schweren Verwundung am 20./XI. 1914. teil. Nach langwieriger ärztlicher Behandlung kam er erst am 20./V. 1916. wieder ins Feld. Am 11. Juni als Komp. Komd. von Angriff leitend, jagte er den die Anhöhe von Bobulince besetzten Feind zurück und wahrte in der angestrichelten Verteidigungsstellung am 11., 12. und 13. mit grossen Kräften unternehmene Angriffe ab. Am 13. hielt er den nach starken Artillerievorbereitung angeworfenen Angriff so lange auf, bis die mit eingeworfenen feindlichen Kräfte nach hartnäckigen Handgeheuge in die Stellung eindrangen.
7	Zeit wann im Feld (von – bis)	Von 16/X. 1914 bis 22/XI. 1914. u. von 20/V. 1916 bis 13/VI. 1916
8	verwend. gelden, bezeugt oder kriegsdiene	Vorr. am 20./XI. 1914. Verletzt am 21./XI. 1914.
9	Eine vollständige Antrag	
10	Nicht bereits erteilte dinstliche Forderungen und Erzeugnisse	
11	Antrag des Verfassers	
12	Datum und Unterschrift des Verfassers	Feldpost 70 am 21./VI. 1916. <i>J. J. J.</i>
13	Befehlshaber	M. Nr. 16. Komd. Gyula Gérecz
		<i>Gyula Gérecz</i>
		F. P. 70. am 21./VI. 1916.
		<i>Gyula Gérecz</i>
14	Division	<i>Regiment 16</i>
		<i>Regiment 16</i>
15	Korps-Kommandant	Frhs: k. u. k. VI. Reg. Komd.
		10./8. 16. Res. Di. Nr. 100/12/14 F. P. 104, am 11./8/1916
16	Armeekorps-Kommandant	
17	Für eventuelle Bemerkungen und Anträge sonstiger Kommandanten und Dienststellen	

55. 1916-ban hősiességéért kitüntetésre terjesztik fel Gérecz Gyula hadnagyot.*

* HM Hadtörténeti Múzeum és Levéltár, I. világháborús tiszti kitüntetési javaslatok 36. 480 (Gerecz Gyula hadnagy). Jelzet HL Ivh.ti.kit.jav. 36.480.

1916 februárjában kerül ki újra a frontra. Önéletrajzában nem említi, de a HIM dokumentuma szerint (54. kép) 1916 júniusában, mint frissen kinevezett századparancsnok, 3 napig tart egy fontos magaslatot az orosz túlerő ellen; végül hadifogságba esik. Eltűntnek nyilvánítják és hősieles magatartásáért kitüntetésre terjesztik fel.

Két évig, 1918 májusáig marad *Nyizsnij Novgorodban* orosz hadifogságban, majd, a Forradalom zűrzavarát kihasználva, sikerül hazakerülnie. (Hadifogságát – részletek nélkül – nekem is említette.)

Alig ér haza, újra szolgálatra jelentkezik a 16. honvéd gyalogezrednél. 1918. május elsején főhadnagy lesz. 1919 januárjáig marad a 16. ezred kötelékében; részt vesz a felvidéki honvédő harcokban.

19 februárjában Nyitrára megy a szüleihez, de rövidesen *Teresienstadtba*, majd *Königgrätzbe* internálják, 1919 augusztusában pedig külföldre vált hazájából és szülővárosából kitoloncolják.

Továbbra is a Honvédségnél szolgál. 1920-ban híradósnak képezik ki: Miskolcon, majd Szegeden szolgál. Műegyetemi tanfolyamat végez; 24-ben Cegléden századparancsnok. 1925-ben századosá léptetik elő. 26-tól 33-ig a Honvédelmi Minisztériumban dolgozik. 34-ben törzstiszti tanfolyamot végez „igen jó” minősítéssel.

Hogy mikor került Esztergomba, azt továbbra se sikerült kideríteni. Csak annyit, hogy 1934-ben Géza öccsével közösen 3 szobás családi házat vesznek és újítanak fel.

1934-től 1938-ig a pótkeret parancsnoka Debrecenben a VI. híradós zászlóaljnál, majd 1939-ig a 6. honvédelmi parancsnokság híradó előadója ugyanott. Közben 1937-ben őrnaggyá lép elő.

1940. január 1-től a 6. honvédelmi parancsnokság híradó előadója és a 6. honvéd légvédelmi központ parancsnoka Szolnokon. (Itt találkozik apámmal, aki 1935 óta légvédelmi tüzér ugyanott; 1940 óta mint százados. Apám 1941-ben, a Felvidék visszacsatolása után kerül haza: légvédelmi parancsnok lesz Ungváron.)

Gyula bácsi 1940 óta alezredes. 1941-ben a légvédelmi híradás terén elért eredményeiért a *Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével* tüntetik ki. Ezen kívül még az „ellenség előtt tanúsított vitéz magatartással vagy kiváló csapatvezetéssel kiérdemelt” *Signum Laudis*-a (a kardokkal) volt az első világháború idejéről, sebesülési érme egy sávval, Károly csapatkeresztje és I. oszt. Tűzkeresztje háborús teljesítményekért. És (persze) erdélyi és délvidéki emlékérmé.

1942–1944 okt. között a 6. honvéd légvédelmi központ parancsnoka, majd 45 januárig a légierők parancsnokságánál előadó. Utána, március 25-ig, a Honv. Min. anyagi osztályán híradó előadó (de már Kőszegen). Ezután a Honv. Minisztérium szállásadó törzsével együtt nyugatra vonul vissza; 1945 októberig Passau-ban amerikai hadifogoly a hadikórházban.

1945. okt. 10-én hazajön; az I. kerületi parancsnokságon lesz létszám feletti. 1946-ban (feddéssel) leigazolják, de 1948 februárjában nyugállományba helyezik, mint alezredest. De 1950. április végétől – 53 éves korában – a nyugdíj folyósítását beszüntetik. „Azóta kiségitő, alkalmi munkából tartom fönem magam” (mint 51 július 1-i keltezésű önéletrajzában írja). „A honvédségen belül szakmaszerinti képzettségben szolgálhatok” – álmodozik.

Két további, Gyula bácsival kapcsolatos dokumentumot kaptam még a HIM-ből: egy 1955. december végi keltezésű „Elbírálási Lapot” (56. kép), valamint egy, a *Magyar Szocialista Munkáspárt* városi bizottságától való dátum nélküli „Felülvizsgálati Lapot” (56. kép). Ezek szövege magáért beszél. (Való igaz, hogy jóban volt a belvárosi plébánossal, és „osztályidegen” barátja is volt: apám.)

1480-11-4-

Elbírálási lap

Név, csal. név, anyja neve, rendi: Gérecz Gyula, 1897. Gérecz Julianna.
 tart. alez.

All. csoport, szakmai csop. VI/52.

Munkahelye Fürdő Vállalat. Beosztás elbírálott

Lakcíme Esztergom, Eszterentő u. 20.

Információ honnan és mikor lett beszerezve.

Bizottság véleménye: Értelmiségi származású, vagyoni helyzete : 1 családtag
 és.
 Politikailag egyáltalán nem fejlesztett magát. Általában
 véve minden megmondulástól kivonja magát. Passzív magatartást tanúsít, társadalmi munkát nem végez.
 Népi demok. célokknak egyáltalán nem használ fogja.

Párttagsági, K-tanai szolgálatait 1914. -15-ig teljesített a 16.bonv.gyalog.e. Eszterombányán.
 1940-1944. L'gr.Észp.17.

Különböző ellenzéki megnyilvánulásai miatt igénybe nem vehető tartalmak közzé javaslom.

HATÁRTÖRTÉNETI MÚZEUM
 KIVONAT

Melyik csoportba sorolja _____

Milyen fék tartalmú _____

Esztergom, 1955. december hó 28. nap.

11703 - Városi Könyvtár Szekszárd, Budapest. 250 204

56. ábra. Elbírálási Lap 1955-ből.*

* HM Hadtörténeti Múzeum és levéltár, Katonai anyakönyvi lapok 626/1897 (Gerecz Gyula alezredes). Jelzet HL AKVI 626/1897.

57. ábra. A Magyar Szocialista Munkáspárt Felülvizsgálati Lapja.*

Ezekből a csak most megismert dokumentumokból bontakozik ki Gyula bácsi igazi arcéle. A hajlíthatatlan katonái: 13 évesen lett katona – és az is maradt élete végéig. Többször és súlyosan megsebesült; volt orosz és amerikai hadifogoly és megjárta a cseh koncentrációs lágert. Előttem van mikor, 57-ben, fél év bennlakás után hazaengedték Tökölről. Lefogyva. Kimerülve. Különben sose panaszkodott, de akkor felhúzta az ingét és mutatta apámnak lesóványodott testét, tele kék-zöld foltokkal. Elmesélte, mikor előtte törték össze a csomagban kapott tojásokat, mert nem tudott *látatlanban* pontos választ adni a pajkos találós kérdésre, hogy: „– Na mondja csak, hány tojás van a csomagban?”

Megalázták, megverték. Éhezett és nyomorgott. Mindenét elvesztette – de megtörni nem tudták! És csak megemlíttem: *soha nem ítélte el bíróság*: tököli kirándulásait magánerőből szervezte az AVÓ!

És *Annuska Úrlány*? Az ő sorsáról aztán semmit se tudtam: akkoriban nem kérdeztem Gyula bácsit, – engem csak a képeslapok meg a hajók érdekeltek – ő meg magától nem mesélt róla. A HIM anyagát várva is csak találgattam: vajon Nyitrán maradt-e a Monarchia összeomlása után is, vagy ő is átköltözött? Férjhez ment? De vajon miért nem mesélt róla Gyula bácsi soha?!

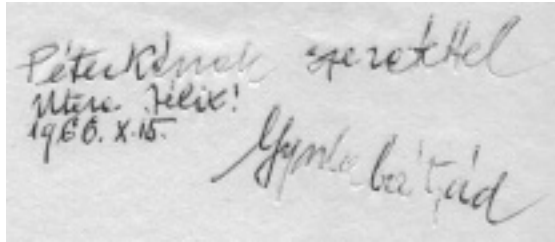
Az AVH gondos figyelmét dicséri, hogy nem elégedett meg Gyula bácsi fent ismertetett önéletrajzával, hanem ahhoz egy kiegészítést is kért a családjáról, vagyoni helyzetéről, politikai nézeteiről (58. kép). S beleolvasva, megfagyott bennem a vér: Gyula bácsi lakonikusan megemlíti, hogy „Bátyám: István † 1915. honv. hadnagy. (hivatásos). Nővérem Anna † 1915. Iskolás volt.”

Hogy miben halhatott meg a 13. gyalogezred hadnagya 1915-ben, nem nehéz kitalálni. De Annuska, húsz éves korában otthon, a szülői házban?! Talán tüdőbajban, mint apám első felesége pár évvel később?

* HM Hadtörténeti Múzeum és Levéltár, Katonai anyakönyvi lapok 626/1897 (Gerecz Gyula alezredes). Jelzet HL AKVI 626/1897.

5. UTERE FÉLIX!

Gyula bácsi, zaklatott élete minden nehézsége közepette is gondosan megőrizte régen halott Annuska nővére és a „Boldog Békeidők” emlékét őrző képslapokat, melyek 50 évvel később az én gyűjteményemet gyarapították, s melyeket 48 évvel Dékány András, 43 évvel apám, 38 évvel Gyula bácsi halála után, a Világégés kitörésének 100. évfordulójára tesztek közzé. Őelőttük is tisztelgek, tőlük is búcsúzom ezzel az írással,

Péteként szeretettel
Mire Félix!
1986. X. 15.
Gyula bácsi

mikor, Dékány Andrással együtt, idézem: [5] „... a Nagy Kedvencet, az Elveszett Tengert, az Adriát. És a gyerekkornak azt a részét, ami valóban nem jön vissza sohasem! Mert az nem jön vissza, békés derűjével, komikus kardcsörtetésével a jó öreg Ferenc Jóskával, a K.u.K.-val. Amikor azt hittük, hogy nincs félelmetesebb hajó és nem is, de soha nem lesz, mint a Viribus Unitis, amit látva elszörnyedtünk. Ó, naív kor, naív idő, ma már ócskavasnak sem jó, de nem ám, csak kedves, szép, megható emlékek.”

59. ábra. „...ma már ócskavasnak sem jó, de nem ám, csak kedves, szép, megható emlékek.”

HIVATKOZÁSOK

- [1] <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Austro-Hungarianfleet.jpg>
- [2] <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Austro-HungarianDreadnoughtsAtPula.jpg>
- [3] militaria.hu/adatb/leveltariuj/sites/default/files/ACSSKI_11.XLS
- [4] <http://tortenelemportal.hu/2012/02/besztercebanyai-honvedek-a-limanovai-utkozetben/>;
<http://tortenelemportal.hu/2011/12/limanova---magyar-gyozelem/>
- [5] Dékány András: magánlevél. 1962. II. 1.

KÉPJEGYZÉK

o **Kedves Annuska!** [„KA”] - (saját gyűjteményű lapról kinagyítva)

o,5 : (osztrák-magyar haditengerész cimere - csak kép): [„cimer01”]
<http://www.mateinfo.hu/n-navy.html>

1. ábra. A dalmát tengerpart a Monarchia idején. [„dalmazia”]
http://www.google.fr/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fwww.pctunerup.com%2Fup%2Fresults%2F_201101%2F20110107145155_dalmazia.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Firredentismo.forumfree.it%2F%3Ft%3D53104623%26st%3D60&h=982&w=1158&tbnid=iHbR2F2JNBoxOM%3A&zoom=1&docid=eqlXjrXhqZaWWM&ei=MhLU6udNuOHOAWw9YGgCA&tbn=isch&iact=rc&dur=1774&page=1&start=0&ndsp=1&ved=0CEAQRQMwAA
2. ábra. Az S-M-S Spalato (1879–1920) és testvérhajója, az S-M-S Zara (1879–1920). [„Smspalato”]+ [„Smszara”]
http://hu.wikipedia.org/wiki/SMS_-_Spalato - <http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Smszara.jpg>
3. ábra. Az S-M-S Erzherzog Karl (1903–1920). [„Smserzhkarl2a”]
<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Smserzhkarl2kopie.jpg>
4. ábra. A három éves haditengerészeti szolgálat – optimista nézőpontból. A ”csúcs” persze a *Viribus Unitis*. [„kuk_Kriegsmarine_Dienstzeit”]
http://www.deutsche-schutzgebiete.de/kuk_marine.htm
5. ábra. Tegetthoff admirális lissai győzelme óta a Monarchia fokozott hangsúlyt fektetett a haditengerészet fejlesztésére, mint azt az *Oesterreichs Illustrierte Zeitung* 1908-as „császári emlékszáma” is jelezte. [„Kaiser-Festnummer_1908”]
http://de.wikipedia.org/w/index.php?title=Datei:Oesterreichs_Illustrierte_Zeitung_Kaiser-Festnummer_1908-042.jpg&filetimestamp=20090722150047&
6. ábra. A *Viribus Unitis*, az első osztrák-magyar csatahajó (1911–1918). [„ViribusUnitis”]
http://en.wikipedia.org/wiki/File:SMS_Viribus_Unitis2.jpg
7. ábra. A legyőzhetetlennek hitt, legendás *Viribus Unitis*, a k.u.k. Kriegsmarine szemefénye. [„ViribusUnitis_2”]
<http://www.viribusunitis.ca/jalbum/Viribus%20Unitis/Photographs/slides/Viribus%20Unitis%202.html>
8. ábra. Az S-M-S *Tegetthoff* (1912). [„Tegetthoff”]
<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Tegetthoff.jpg>
9. ábra. A flotta tengeri hadgyakorlata. [„Austro-Hungarian_fleet”]
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Austro-Hungarian_fleet.jpg
10. ábra. A *Viribus Unitis* a polai kikötőben. [„ViribusUnitis-Pola”]
<http://www.istrianaet.org/istria/navigation/sea/navy/viribus-unitis/viribus-frogmen-eng.htm>
11. ábra. A Monarchia csatahajói Polában [„Austro-Hungarian_Dreadnoughts_At_Pula”]
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Austro-Hungarian_Dreadnoughts_At_Pula.jpg
12. ábra. 1918. június 10-én egy olasz MAS torpedónaszád elsüllyesztette az egyetlen magyar csatahajót, az Otranto felé tartó *Szent Istvánt*. A legénység nagy része megmenekült, de 89-en mégis odavesztek. [„SantoStefano”]
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Affondamento_Santo_Stefano.jpg
13. ábra. A *Viribus Unitis* az akkor már a Szlovének, Horvátok és Szerbek Államának fennhatósága alá tartozó polai hadikikötőbe behatolt olasz békaember-különítmény süllyesztette el 1918. nov. 1-én. [„viribus_Unitis_sinking”]
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Viribus_unitis_sunk.jpg

14. ábra. A franciák által lövészeti célpontként használt s elsüllyesztett *Prinz Eugen*. [„Prinz-eug”]
http://www.google.fr/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fupload.wikimedia.org%2Fwikipedia%2Fcommons%2F7%2F78%2FPrinz-eug.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fen.wikipedia.org%2Fwiki%2FSMS_Prinz_Eugen&h=517&w=900&tbnid=O1QAFjGhwaFqM%3A&zoom=1&docid=SlOvWtFzTdznM&ei=r1FKU97UJdHJoAWiZlGYAg&tbnm=isch&iact=rc&dur=4482&page=1&start=0&ndsp=10&ved=0CFYQrQMwAA
15. ábra. Az *S-M-S Tegethoff* horgonya Rómában, Olasz Tengerészeti Minisztérium előtt. [„Tegethoff_anchor2”]
http://www.waymarking.com/waymarks/WMCA64_Anchors_in_front_of_Marine_Ministry_Rome_Italy
16. ábra. Magyar haditengerészek emléktáblája [„Haditeng-HMuzeum”]
http://ftpmirror.your.org/pub/wikimedia/images/wikipedia/hu/a/ac/Haditenger%C3%Agszet_r867_1918_Jav%C3%ADtott_c%C3%ADm_Hadt%C3%B6rt%C3%A9nelmi_M%C3%BAzeum.JPG
17. ábra. Európa legdélibb fjordja, a Bocche di Cattaro. [„Cattaro_Landkarte”]
http://www.google.fr/imgres?imgurl=http%3A%2F%2Fwww.deutsche-schutzgebiete.de%2Fwebpages%2FCattaro_Landkarte.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.deutsche-schutzgebiete.de%2Fkuk_cattaro.htm&h=627&w=920&tbnid=oWY4Pfx9-GlmM%3A&zoom=1&docid=SEgVPb8tbEzPEM&ei=Y5FKU67DM9Gb1AWNu0DADQ&tbnm=isch&iact=rc&dur=2440&page=2&start=8&ndsp=13&ved=0CHkQrQMwCw
18. ábra. Osztrák-magyar hadihajók a cattaroi kikötőben. (Háttérben a Lovcsen). [„Kriegsschiffe_cattaro”]
<http://m.cdn.blog.hu/if/ifjmonarchista/image/vilaghaboru-fuzet/cattaro.jpg>
19. ábra. Az 1898-ban szolgálatba lépett *S-M-S Budapest*. [„SMS_Budapest_(1896)”]
[http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/36/SMS_Budapest_\(1896\).jpg](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/36/SMS_Budapest_(1896).jpg)
20. ábra. Mikor még vidám volt az egyéves önkéntesek élete (a) *Budapesten* ... [„kuk_SMS_Bp”] + [„Bp_agy_u_1”]
http://www.deutsche-schutzgebiete.de/webpages/kuk_SMS_Budapest.jpg
<http://www.germanpostalhistory.com/inventory/thumbnails/62005t.jpg>
21. ábra. Az *S-M-S Radetzky*. [„SMSRadetzky”]
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Austrianbattleship_Radetzky.jpg
22. ábra. Ragusa. Gundulic tér [„Ragusa-Gundulic”] - (saját gyűjtemény)
23. ábra. Perasto a cattaroi öbölben. [„Perasto”] - (saját gyűjtemény)
24. ábra. ferencz ”czíme” a 23. képen. [„Perasto-iras”]- (saját gyűjtemény)
 („ferencz” aláírása [„ferencz”] - (saját gyűjtemény)
25. ábra. Abbázia, a Monarchia divatos Adria-parti fürdőhelye. [„Abbazia-Seebad”] - (saját gyűjtemény)
26. ábra. Split. A harangtoronyból nézve [„Spalato_dal_Campanile”]- (saját gyűjtemény)
27. ábra. Abbazia, a déli strand pálmásora. Abbázia, Slatina promenád. [„AbbaziaPalmengruppe,.-] - (saját gyűjtemény)
28. ábra. Split. Diocletianus palotája délről. [„Split-Diocleziano”] - (saját gyűjtemény)
29. ábra. Fiume [„Fiume”] - (saját gyűjtemény)
30. ábra. Budva - Budua. Dalmácija [„Budva”] - (saját gyűjtemény)
31. ábra. ha valóra válna, amiről csak álmodozni merünk ...” (30. kép). [„Budva-iras”] - (saját gyűjtemény)
32. ábra. Gruz – Gravosa. [„Gravosa”] - (saját gyűjtemény)
33. ábra. Split, a régi rakpart. [„SpalatoRiva”] - (saját gyűjtemény)
34. ábra. Lussingrande – kikötő. [„Lussingrande”] - (saját gyűjtemény)
35. ábra. Sebenico [„Sebenico”] - (saját gyűjtemény)
36. ábra. Rovigno [„Rovigno”] - (saját gyűjtemény)
37. ábra. Kotor – Cattaro [„Kotor-Cattaro”] - (saját gyűjtemény)
38. ábra ... „a 908 évi anexio idején 2 hónapig voltam az s. m. s. Erzherzog Karl nevű hajóval ...” (37. kép). [„Kotor-Cattaro-iras”] - (saját gyűjtemény)
39. ábra. Cattaro - [„Cattaro”] - (saját gyűjtemény)
40. ábra. Dubrovnik – Ragusa. Pálmakert. [„Dubrovnik-Lokrum”] - (saját gyűjtemény)
41. ábra. Pola – Brioni. Római romok. [„Pola-Brioni3”] - (saját gyűjtemény)
42. ábra. Pola – Brioni. Római romok. [„Pola-Ruine”] - (saját gyűjtemény)
43. ábra. Pola – Brioni. [„Pola – Brioni”]- (saját gyűjtemény)
44. ábra. Arbe – Rab. [„Arbe”] - (saját gyűjtemény)
45. ábra. Zára a harangtoronyból. [„Zara”] - (saját gyűjtemény)
46. ábra. Trieste [„Trieste”] - (saját gyűjtemény)

47. ábra. A *Boka kotorska*, ma. [„bokakotorska”]
http://www.putovanja.rs/turisticka-agencija-lavli-travel/images/uploads/boka_kotorska.jpg
48. ábra. „Török” nők Sarajevóban. [„Sarajevo”] - (saját gyűjtemény)
49. ábra. A Viribus Unitis legénysége 1917 Húsvétján. Hazautazásról, locsolásról nem is álmodhattak akkorra már ... [„viribuscrew”]
<http://croatian-treasure.com/vircrew1.html>
50. ábra. „... az utolsó háborús karácsony ...” [„viribuscrew2”]
<http://croatian-treasure.com/vircrew3.html>
51. ábra. 1912/13 Szilveszterét együtt ünneplő tengerészek aláírásai. [„Abbazia-Seebad-iras”] + [„Spalato-Campanile-iras”] - (saját gyűjtemény)
52. ábra Gérecz Gyula önéletrajza (1951) [„GyB_Oneletrajzi”] - HIM
53. ábra. A 16-os Besztercebányai gyalogezred katonái. [„16osok”]
<http://2.bp.blogspot.com/-8vRKZ—SLPM/UpzzybYt6p1/AAAAAAAAAB5Q/C8aJrp9uM54/s1600/9.jpg>
54. ábra A Besztercebányai 16-os Honvéd Gyalogezred kitüntetettjei 1915 őszén. Talán (a 18 éves) Gyula „bácsi” is köztük volt? [„kituntetes_15”]
http://nagyhaboru.blog.hu/2012/02/01/besztercebanyai_honvedek_a_limanovai_utkozetben.PeterChorvathgyujtemenyebol
55. ábra 1916-ban hősiességéért kitüntetésre terjesztik fel Gérecz Gyula hadnagyot. [„Antrag”] - HIM
56. ábra. Elbírálási Lap 1955-ből. [„Elbir”] - HIM
57. ábra. A *Magyar Szocialista Munkáspárt* Felülvizsgáló Lapja. [„Felbir”] - HIM
58. ábra. Gérecz Gyula önéletrajz-kiegészítése: „Bátyám: István + 1915. honv. hadnagy. (hivatásos). Nővérem Anna + 1915. Iskolás volt.” [„GyB_Oneletrajz_kieg”] - HIM
59. ábra „... Ó, naív kor, naív idő, ma már ócskavasnak sem jó, de nem ám, csak kedves, szép, megható emlékek.” [„ViribusUnitis_3”]
http://korabley.net/news/dreadnought_viribus_unitis/2009-08-13-343
 (Utere Félix !) [„GyulaB_66”] - (saját gyűjtemény)

A Szerző köszöni a Magyar Nemzeti Levéltár Komárom-Esztergom Megyei Levéltárának, a HM Hadtörténeti Múzeum és Levéltárnak, valamint a K.u.k. KRIEGSMARINE ARCHIV munkatársainak az adatgyűjtésben nyújtott segítségét.